

Gedragswetenschapper Hasselman wil dat onderzoek stopt

‘Dyslexie komt minder voor dan je denkt’

‘Daar moeten we vanaf.’ Dat was de voornaamste conclusie van Fred Hasselman, psycholoog en gedragswetenschapper, die onlangs promoveerde op een kritische evaluatie van decennialang onderzoek naar de unieke oorzaak van dyslexie. Hij pleit voor meer tijd en expliciete instructies aan leerlingen met leesproblemen.

Er is iets aparts aan de hand met dyslexie, bedacht ik begin 2000, toen ik meewerkte aan een groot landelijk onderzoek naar de oorzaak van deze leerstoornis, zegt Fred Hasselman, psycholoog en gedragswetenschapper aan de Radboud universiteit

Nijmegen. ‘Ik hield me bezig met onderzoek naar auditiële verwerking en spraakperceptie bij kinderen met een familiair risico op dyslexie. Ik bleef, nadat het onderzoek was afgerond, nieuwsgierig: hoe komt het dat geen enkele theorie een unieke oorzaak kan aanwijzen? Op eigen

initiatief zocht ik verder. Het verklaren van de diversiteit aan wetenschappelijke theorieën over dyslexie werd de onderzoeksvraag van mijn proefschrift.

'De belangrijkste verklaring die ik vond,' vertelt de wetenschapper, 'is het denken over oorzaak en gevolg van een complex leerprobleem als dyslexie in termen van een machine waarvan een specifiek onderdeel niet goed werkt. Wetenschappers, professionals en ouders zoeken naar zo'n aanwijsbaar onderdeel en vervolgens naar een manier om dat onderdeel te repareren. Zo krijgt iedere oorzaak die geopperd wordt door de wetenschap ook vaak een eigen specifieke behandelingsmethode. Die gedachte, de machine-metafoer, is te eenvoudig. Daar moeten we vanaf.'

GOEDE STAP

'In mijn ogen had, na decennia van hoogstaand wetenschappelijk onderzoek, het dyslexie veroorzakende onderdeel in de leesmachine al lang ontdekt moeten zijn. Als de falende component niet kan worden gevonden in alle data die sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw is verzameld, dan is zo'n component misschien ook niet te vinden. Laten we ons daarom richten op de vraag: Hoe kunnen we er voor zorgen dat deze kinderen, die duidelijk een leesachterstand hebben, toch meekomen in het regulier onderwijs?'

Hasselman kan zich daarom best vinden in de recente definitie die de Stichting Dyslexie Nederland (SDN) hanteert van deze leerstoornis: *Er zijn kinderen die problemen hebben om te leren lezen. We erkennen dat er kinderen zijn met een leesachterstand ten opzichte van leeftijdgenoten.* 'Op zich is het een magere omschrijving, zeker die eerste zin, maar hij is vrij van verwijzingen naar een specifieke oorzaak voor de problemen. Misschien zit het antwoord simpelweg verscholen in het woord "achterstand". Gun kinderen meer tijd, of gun ze meer didactische aandacht om die achterstand op te kunnen heffen. Het erkennen dat kinderen problemen hebben, zonder daarbij een specifieke oorzaak te noemen, is een hele goede stap.'

VERANDERING VAN MINDSET

'Gekleurde lenzen, speciale brillen, dagelijks visolie... volgens mij gaan leerlingen met dyslexie er niet structureel beter door lezen. Wat dan wel de goede manier is? Het loslaten van de gedachte dat jouw leerling een specifiek onderdeel mist, een stoornis heeft.' Dat vraagt volgens Hasselman om een verandering van mindset van allen die betrokken zijn bij de pedagogische en didactische taak van zo'n kind. 'Je mist niks, je hebt een achterstand in te halen en die gaan we samen wegwerken, ook als dat extra inspanning vergt, moet de grondhouding zijn. Dat extra's zit 'm in expliciete instructies bij het aanleren van lezen, de regels van spelling duiden en van daaruit de kennis uitbouwen naar de onregelmatigheden. En dan oefenen, oefenen, oefenen. Daar valt winst te behalen. Een aan-

rader is in die zin de methode *Zo leer je kinderen lezen en spellen* van José Schraven, bedoeld als instructie voor in de klas. Het streven zou moeten zijn alle leerlingen in het eerste jaar van de basisschool in Nederland nog in datzelfde jaar door de eigen docent op een voldoende leesniveau te krijgen. Hoe je dat voor elkaar krijgt zal een bron van discussie blijven: kleinere klassen, betere instructie, betere opleiding van leerkrachten, minder testen en diagnosticeren. De eerder genoemde mindset zou wel eens de basis voor verandering kunnen zijn.'

RESISTENT

'Zulke veranderingen kunnen tot weerstand leiden. Beseft dat een diagnose dyslexie voor ouder en kind een hele opluchting kan zijn. Het is eigenlijk de eerder genoemde erkenning van het leesprobleem en die opluchting kan zelfs gelden voor de leerkracht: het ligt aan de dyslexie, aan een leerprobleem en daarom is het mij niet gelukt dit kind op het juiste niveau te krijgen. Ik vraag me wel af,' zeg Hasselman, 'wie er nu uiteindelijk het meeste baat bij heeft om het stempel dyslexie uit te delen aan deze kinderen?'

'Of ik geloof in dyslexie? Er zijn kinderen die ondanks de expliciete instructies resistent zijn tegen elke behandeling. Ja dus. Die groep is echter, ik herhaal, veel kleiner dan de groep die nu als dyslectisch wordt bestempeld. Stel het zou een echte stoornis zijn, genetisch bepaald, dan moet er nog iets anders aan de hand zijn gezien de enorme toename van het aantal leerlingen met dyslexie. Neem het percentage roodharigen en blauwogigen waarvan de kenmerken ook genetisch zijn bepaald in de populatie in Nederland. Dat zou ook niet ineens omhoog schieten als corrigerende behandelingen in de basisverzekering zouden worden vergoed.'

ONDERSCHIED

Hasselman begon ooit zijn onderzoeken met de gedachte dat dyslexie een stoornis zou zijn, een disfunctioneren in brein en genen. 'Dat is toch niet zo, veranderde ik mijn uitgangspunt. Dyslexie is een variant op het normale, waarmee ik erken dat er voor een specifieke groep laagscorende leerlingen bij Nederlands sprake lijkt te zijn van een hardnekkig moeilijk leesprobleem. Mijn advies aan onderwijsprofessionals? Het allerbelangrijkste voor basisscholieren om de basisschool vrolijk te doorlopen, is om te leren lezen op een niveau dat voldoende is om alle andere belangrijke kennis en vaardigheden te kunnen leren. Het belang daarvan mogen we niet onderschatten. Probeer onderscheid te zien, en dat is een pedagogisch en didactische taak, in kinderen die bij het aanleren ervan meer tijd en aandacht nodig hebben, of misschien erbaat zijn bij een andere instructie. Verwijs enkel de kinderen met hardnekkige problematiek door, deze kinderen vallen snel op als de instructie geïntensiveerd gevarieerd wordt. Het voorkomt een labelling die kinderen onnodig hun hele schoolse carrière speciaal maakt.' ■